

ΑΣΣΟΥΡΜΠΑΝΙΠΑΛ ΠΑΣΧΩΝ

ΤΟΥ ΚΟΣΜΑ ΜΕΓΑΛΟΜΑΤΗ

Περισσότερο από οποιονδήποτε άλλο αρχαίο μεσανατολικό λαό, οι Ασσύριοι δίνουν τις πιο λαμπρές στιγμές της μεγάλης δόξας. Όλα τα επί μέρους στοιχεία της μεσοποταμιακής ιστορικής εξέλιξης αναπτυχθηκαν –οσο ποτέ άλλοτε πριν

και ποτέ ύστερα– στη νέα ασσυριακή αυτοκρατορία, τη θεμελιωμένη από το βασιλιά Σαργώνα. Θα γίνουμε λοιπόν Νινευίτες στη νόηση και την ιδεολογία για να αποκτήσουμε πρόσβαση στα μυστικά της Χώρας των Διδύμων ποταμών.

Στις μέρες μας όλοι έχουμε λίγο πολύ ακούσει τον όρο «εκλεκτός λαός». Συνήθως αυτός ο όρος φέρνει στο νου αρνητικές για την ανθρωπότητα εικόνες.

Ωστόσο ο όρος αυτός είναι πολύ παλιός και τότε που πρωτοδημιουργήθηκε είχε ένα εντελώς διαφορετικό νόημα απ' ό,τι σήμερα. Πρώτα απ' όλα δεν σήμαινε κάποια φυλετική ή ιδεολογική ανωτερότητα. Ο όρος αυτός δεν έβαζε κάποια στεγανά ανάμεσα στους ανθρώπους ή στους λαούς, αλλά υποδήλωνε το ένα από τα δυο αντίπαλα κέντρα εξουσίας και ιδεολογίας που –στο βαθμό τουλάχιστον που αφορά το δυτικό άνθρωπο– χαρακτήριζαν πάντοτε το ανθρώπινο δράμα: τον «εκλεκτό λαό του Κυρίου» και τα «Έθνη». Λέγοντας επομένως «εκλεκτό λαό» οι αρχαίοι δεν εννοούσαν μια φυλετική ή εθνική ομάδα, αλλά μάλλον μια ιδεολογική ενότητα. Αυτοί που ανήκαν κατά το μακρινό παρελθόν στον «εκλεκτό λαό» ήταν όσοι δέχονταν ότι στον άνθρωπο υπάρχει μια ψυχική διάσταση που του επιτρέπει να επικοινωνεί με το θείο. Η προσχώρηση οποιουδήποτε ανθρώπου ή ομάδας ανθρώπων σ' αυτό το ιδεολογικό ρεύμα σήμαινε «σωτηρία».

Η πρώτη ιστορικά προσχώρηση έγινε από τον –χαμένο σήμερα– Οίκο Ισραήλ, κάτω από την καθοδήγηση του Μωυσή. Το επόμενο βήμα ήταν η πίστη των Νινευιτών (των κατοίκων της πρωτεύουσας της Ασσυρίας) στον Ιωνά. Με την προσχώρησή τους οι Ασσύριοι γίνονται κι αυτοί τμήμα του εκλεκτού λαού και ένα είδος «κιβωτού» για τον Οίκο Ισραήλ.

Όμως η σωτηρία προϋποθέτει δοκιμασία. Και εδώ ερχόμαστε σε ένα μοναδικό για τα χρονικά του ανθρώπου ιστορικό γεγονός: την αποχώρηση Ασσυριών και Ισραηλιτών από τη Μέση Ανατολή και τη διασπορά τους από χώρα σε χώρα. Αυτό συνέβη μετά το 640 π.Χ. και ήταν ένα έργο που έφερε σε πέρας ο Ασσουρμπανιπάλ. Από τότε τίποτε δεν ακούστηκε γι' αυτούς.

Σημειώνουμε εδώ ότι οι σημερινοί γνωστοί μας Εβραίοι είναι απόγονοι όχι των 10 Φυλών του Ισραήλ, αλλά του νόπου κράτους του Ιούδα και, απλά, σφετερίστηκαν το όνομα και το νόημα του εκλεκτού λαού, δίνοντας του ένα εθνικιστικό και υλικό περιεχόμενο.

Όμως –συμβολικά ή πραγματικά– ο εκλεκτός λαός προκειται να γυρίσει από τα μέρη όπου είναι διασκορπισμένος, στο χώρο του, στο «πλήρωμα του χρόνου», κάποτε στο μέλλον.

Ο ΑΣΣΟΥΡΜΠΑΝΙΠΑΛ ΚΑΙ ΣΥ

Φταίνει της μοίρας τὰ αρπάγια;
Ἢ της Σεμίραμης, τὰ μάγια
Καὶ ἡ ἀρὰ τοῦ Μανασση;
Με τὴ σκουριά τὴ ματωμένη
Τοῦ κάθε κρίκο που σε δένει
Τον χάλκεψες μόνος, ἐσύ!

Ἀπὸ τοὺς «Ορίζοντες»
τοῦ Ἀνδρέα Σόκαλη

Εμπόριο, πολιτική και αρχαιολογικές ἀναζητήσεις, ξεκίνησαν μαζί στα τέλη τοῦ 18ου αἰώνα. Δεν εἶναι τυχαίο τὸ ὅτι τότε οἱ πρωταγωνιστές τῆς ὅλης κίνησης, ὡπὼς ὁ Ναπολέων, τὰ αντιμετώπισαν συνδυασμένα. Ἐτσι, κλασικοὶ φιλόλογοι, ἔμποροι, βιβλιστές, ἀλλὰ καὶ τυχοδιώκτες, ξεκίνησαν νὰ ἀνακαλύψουν τὰ θαμμένα μυστήρια τῆς Αἰγύπτου, τῆς Μεσοποταμίας καὶ τῆς Περσίας. Οἱ γνώσεις τους καὶ οἱ ἀντιλήψεις τους γιὰ τοὺς χώρους αὐτοὺς, ἐδράζονταν στα ὅσα ἀνέφερε εἴτε ἡ Ἑλληνικὴ Γραμματεία εἴτε ἡ Βίβλος. Χειροπιαστό δεν ὑπῆρχε τίποτε. Ἀγνοοῦσαν ἀκόμη καὶ οἱ ἴδιοι τὸ πόσο πολυσύνθετοι ἦταν οἱ πολιτισμοὶ που ἐμελλε νὰ ἐρθοῦν στο φῶς. Μας κληρονόμησαν, ὡστόσο, ὀρισμένες λαθεμένες ἀπόψεις οἱ ὁποῖες προήλθαν ἀπὸ τὸν τρόπο με τὸν ὁποῖο ἀντιμετώπιζαν οἱ ἴδιοι τὰ τότε ἀνασκάφόμενα μνημεῖα καὶ ἀπὸ τὸ ὅτι τὰ ἔκριναν με τὰ δικά τους μέτρα καὶ σταθμὰ.

Ἐτσι, οἱ πρῶτοι ἀρχαιολόγοι καὶ ἀποκρυπτογράφοι, ὁ Λάιαρντ, ὁ Μποτὰ, ὁ Ρόλινσον, ὁ Ράσαμ, που πρῶτοι ἀνέσκαψαν στὴ Μεσόποταμιά καὶ ἀποκρυπτογράφησαν τὰ ἀσσυροβαβυλωνιακά, ἀντὶ νὰ θεωρήσουν τὰ μεγαλειώδη εὐρήματά τους ὡς τὸ φυσιολογικὸ περιβάλλον τῶν ἀρχαίων λαῶν, συχνὰ ἐπηρεάστηκαν ἀπὸ τὶς ντόπιες λαϊκὲς παραδόσεις καὶ φθισμένοι τὰ εἶδαν ὡς ἐπανάκαμψη πᾶνἀρχαίων πληγῶν καὶ δαιμόνων.

Για παράδειγμα, μὴ ἀπὸ τὶς δραματικὲς ἀνακαλύψεις ἐγίνε ἐνὰ πρῶνινὸ που ὁ Λάιαρντ ἐπέστρεψε στὴ Νιμρόντ, ἀφού, εἶχε ἐπισκεφθεῖ τὸν καταυλισμὸ ἐνὸς ντόπιου σεῖχη. Γράφει ὁ ἴδιος στὸ ἡμερολόγιό του:

«Οἱ ἐργάτες μετακίνησαν τὸ δικτυώ-

τό που εἶχαν φτιάξει βιαστικά καὶ που περιέκλειε ἐνὰ τεράστιο ἀνθρώπινο κεφάλι που ἦταν σκαλισμένο ολόκληρο πάνω σε ἀλάβαστρο τῆς περιοχῆς. Εἶχαν ἀνακαλύψει τὸ πᾶνὸ μέρος μίας φιγούρας, τὸ ὑπόλοιπο, τῆς ὁποίας ἦταν ἀκόμη θαμμένο στὴ γῆ. Μερὴς κατάλαβα ὡπὼς τὸ κεφάλι πρέπει νὰ ἀνῆκε σ' ἐνὰ φτερωτὸ λιοντάρι ἢ ταῦρο, παρόμοιο με αὐτοὺς τοῦ Χορσάμπαντ καὶ τῆς Περσέπολης».

Ἦταν ἐνὰ ἀριστοῦργημα τῆς ἀσσυριακῆς τέχνης. Ὅπως εἶχε υποθέσει ὁ Λάιαρντ, ἦταν τὸ πᾶνὸ τμήμα ἐνὸς πελώριου ἀνθρωποκέφαλου ταύρου, ἐνὸς ἀπὸ τοὺς δυο που ὑπῆρχαν δεξιά καὶ ἀριστερά τῆς πύλης κάποιου κτιρίου, γι' αὐτὸ καὶ ὀνομάζονταν «πύλωροι» ἢ «θύρωροι» (ἀσσ., λαμασού). Δεν ἦταν ἐκπληκτικὸ που οἱ ἐργάτες εἶχαν μείνει ἀνάυδοι καὶ τρομοκρατημένοι.

Καθὼς τὸ γιγάντιο γενειοφόρο κεφάλι, με τὰ αὐστηρὰ χαρακτηριστικά, ξεπρόβαλλε μέσα ἀπὸ τὰ βᾶθῃ τῆς γῆς, ἔασπριζόμενο ἀπὸ τὸ χρόνο, θα μπορούσε κάλλιστα νὰ ἀγῆκει σ' αὐτὰ τὰ τρομάκτικα ὄντα που ἀπεικονίζονται στὶς παραδόσεις τῆς Μεσοποταμίας. Ἐνας ἀπὸ τοὺς ἐργάτες, ριχνώντας μὴ φευγαλέα ματιὰ στὸ «τέρας», πέταξε τὸ ζεμπῆλι του καὶ ἐφυγε τρέχοντας πρὸς τὴ Μοσούλη, ὅσο πὸ γρήγορα μπορούσαν τὰ πόδιά του.

Ἐτσι, ξεκίνησε ἡ προσπάθεια ἡ ὁποία μας ἔφερε σήμερα κατόχους ἐνὸς μεγάλου συνόλου μνημείων καὶ σχεδὸν ἐνὸς ἐκατομμυρίου ἀρχαίων μεσοποταμιακῶν, κειμένων διαφόρων γλωσσῶν. Ἐξαιτίας, ὁμῶς, τῆς στενῆς ἀκαδημαϊκῆς ἀντιλήψης, ὅλα αὐτὰ παραμένουν οὐσιαστικὰ ἄνεκρά. Ἐμμένοντας στα δικά μας μέτρα καὶ σταθμὰ, δεν μπορού-

με νὰ καταλάβουμε γιὰτί θεωροῦσαν οἱ ἀρχαῖοι λαοὶ φυσιολογικὸ ὅ,τι πίστευαν. Δεν καταλαβαίνουμε τὸ μυστικισμὸ τους καὶ δεν ἀντιλαμβανόμαστε τὸ τί αὐτὸς ἔκρυβε. Τὸ πνεῦμα αὐτῶν τῶν λαῶν καὶ πολιτισμῶν ἔχει σήμερα λησμονηθεῖ.

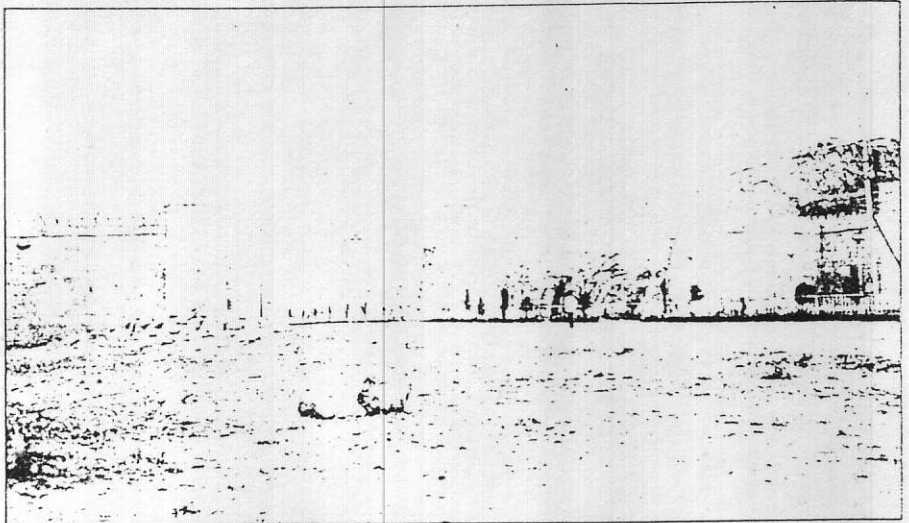
Ἡ ἀνθρωπότητὰ, ζώντας κάθε φορὰ στὸ παρόν, ἐλάχιστὰ αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκη ἐπικοινωνίας με τὸ μακρινὸ παρελθόν τῆς. Κι ὁμῶς, πολλές φορές ἐκεῖ κρύβονται τὰ ἀληθινὰ αἷτια τῶν κατὰστάσεων τοῦ παρόντος. Για τοῦτο, θα ἐπιχειρήσουμε ἐνὰ ταξίδι στὸ χρόνο, με σκοπὸ νὰ μνηθούμε στα μυστικά τῆς χώρας τῶν Διδύμων Ποταμῶν (Τίγρη καὶ Ευφράτη), μυστικά που, γιὰ χιλιετίες, ἔμεναν κρυμμένα κάτω ἀπὸ τὴν καυτὴ σκὴ τῆς ἐρήμου. Στὸν τόπο αὐτὸ, παίχτηκε ἐνὰ δράμα που μόλις πρόσφατα μας ἀποκάλυψε ἡ ἀρχαιολογικὴ ἐρευνα. Τὸ δράμα αὐτὸ, με πρωταγωνιστὲς τέσσερις Ἀσσύριοις ἀυτοκράτορες, σφράγισε με τὸ μυστικιστικὸ τοῦ πλαισίου τὸν ψυχισμό τοῦ δυτικοῦ ἀνθρώπου.

Ποῖοι ἦταν οἱ Ἀσσύριοι

Ὁρεινὸς λαὸς, με ἰδιαίτερες ἐπιδόσεις στὴ γεωργία, τὴν κτηνοτροφία, τὸ ἐμπόριο καὶ τὶς πολεμικὲς τέχνες, πρόσθεσαν, στὴν παιδεία που πήραν ἀπὸ τοὺς Σουμερίους καὶ τοὺς Ἀκκάδες, τὴ δική τους ἐσωτερικὴ δύναμη. Αὐτὸς ὁ, ὀρειθῆσιος, πολεμικὸς χαρακτήρας ἦταν ἡ αἷτια δυο ἄλλων βασικῶν γνωρισμάτων τοῦ ἀσσυριακοῦ λαοῦ. Πρῶτον, οἱ Ἀσσύριοι δεν εἶχαν καμιά πληθυσμιακὴ ἀνησυχία ἢ γεννητικότητὰ στὴν Ἀσσυρία, ἐτσι ὡπὼς προκύπτει ἀπὸ τὰ διάφορα κείμενα, ἦταν χαμηλὴ καὶ τὸ γεγονός ὅτι μειωποῦσαν ὡς λαὸς μέσα στα πλαίσια τῆς τεράστιας

αυτοκρατορίας τους, δεν τους ανησυχούσε καθόλου. Δεύτερον, οι Ασσύριοι δεν χαρακτηρίστηκαν ποτέ από πλουτισμό, παρά την υψηλή οργάνωση της οικονομίας τους. Η έννοια του υλικού κέρδους δεν ήταν ιδιαίτερα ανεπτυγμένη.

Ζώντας στο ΒΑ άκρο της Μεσοποταμίας, οι Ασσύριοι είδαν τον ρόλο τους, σε γεωπολιτιστικά πλαίσια, σαν οριακού λαού και γι' αυτό ανάλαβαν να διαδώσουν τις παλιές συμεριακές-ακκαδικές προκατακλυσμαίες αξίες, στα πέρατα του κόσμου.

Οι εξωτερικοί πύργοι της Νινευη.

Έτσι, χρησιμοποίησαν την ορμητική και επιθετική δύναμή τους για να «ασσυριοποιήσουν» τον κόσμο. Και μόνο το γεγονός ότι προβάλλουν στην ιστορία ως οι λιγότερο άθικτοι από τις επιδρομές των «λαών της θάλασσας» επισφραγίζει την αίσθηση δύναμης και επιβολής την οποία αναδίδουν τα ασσυριακά ανάγλυφα: «ενός λαού που θεγγόταν και εκφραζόταν στην τέχνη του από τον πόλεμο».

Οι τοίχοι των ανακτόρων, στα οποία οι Ασσύριοι βασιλιάδες παρέθεταν γεύματα και συγκαλούσαν την Αυλή, ήταν στολισμένοι όχι με χρωματιστές νωπογραφίες που απεικόνιζαν λουλούδια, δέντρα και πουλιά, όπως στην Αίγυπτο, αλλά είτε με σκηνές μαχών και καταλήψεων είτε με τους θριάμβους και τους εορτασμούς που ακολουθούσαν. Οι διάδρομοι των Ανακτόρων καλύπτονταν από ανάγλυφα με τέτοιες τρομερές σκηνές και επιδρούσαν ψυχολογικά στις ξένες διπλωματικές αποστολές και τους ξένους ηγεμόνες, οι οποίοι επισκέπτονταν τον ασσυριο αυτοκράτορα. Μια τέτοια σκηνή μας περιγράφει ο Λάιρντ.

«... ο βασιλιάς, δυο ακόλουθοι με λάβαρα και ένας ευνούχος βρίσκονται σε άρματα· άλλοι τέσσερις πολεμιστές σε άλογα. Ο εχθρός μάχεται πεζός και ρίχνει τα βέλη του... Αετοί πετούν πάνω από τους νικητές και ήδη ένας ραμφίζει ένα νεκρό σώμα... Ομάδες αντρών, πολεμώντας ή φονεύοντας τον εχθρό, εισάγονται σε διάφορα σημεία της σκηνής, ενώ τρία ακέφαλα σώματα είναι οι κύριες φιγούρες που αντιπροσωπεύουν τους νεκρούς...»

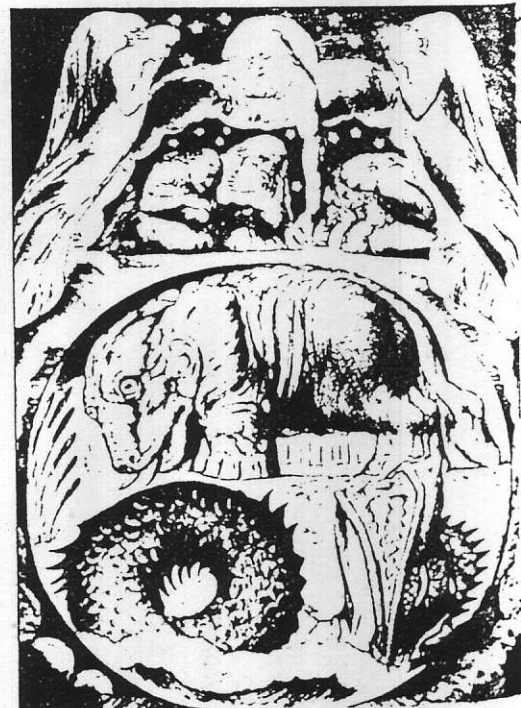
Ακόμη πιο ζοφερά ήταν ορισμένα ανάγλυφα που ανακαλύφθηκαν αργότερα· οι αιχμάλωτοι δείχνονται να θανατώνονται με παλούκια ή να γδέρνονται ζωντανοί, ενώ οι επιγραφές, όταν τελι-

κά αποκρυπτογραφήθηκαν, περιείχαν φράσεις όπως:

Φόνευσά έναν κάθε δυο. Έχτισα ένα τοίχο μπροστά στις μεγάλες πύλες της πόλης· έγδαρα τους αρχηγούς των ανταρτών και κάλυψα τον τοίχο με τα δέρματά τους. Μερικοί από αυτούς χτίστηκαν ζωντανοί μέσα στον τοίχο, μερικοί παλουκώθηκαν κατά μήκος του τοίχου. Προσκάλεσα ένα μεγάλο πλήθος από αυτούς να γδαρθούν παρουσία μου, και σκέπασα τον τοίχο με τα δέρματά τους.

Ο πόλεμος, χωρίς να είναι αυτοσκοπός για τους Ασσύριους, δεν έπαυε να είναι το μέσον για την «ασσυριοποίηση» του κόσμου. Αυτό ήταν κάτι περισσότερο από μια απλή θεωρητική αντίληψη· ήταν ένας τρόπος ζωής. Αυτό βέβαια δεν είναι κάτι το άγνωστο για μας και τον κόσμο της «σωκρατικής μαιευ-

Ο Θεός δημιουργεί τον Βεσθώθ και τον Λεθιάθαν, σύμβολα των δυο κέντρων ιδεολογίας. Ουίλλιαμ Μπλαϊγκ (1825).

τικής» και της σύγχρονης διαλεκτικής. Μέσα μας, οι θέσεις και οι αντιθέσεις, οι οποίες οδηγούν στις συνθέσεις, δίνουν τις διαστάσεις της πιο αυθεντικής μορφής πολέμου. Χωρίς αυτόν τον Πόλεμο, δεν υπάρχει εξέλιξη. Και ακριβώς αυτή η αναζήτηση του βαθύτερου νοήματος του πολέμου ήταν η βάση η οποία επιλέχθηκε για να στηρίξει την Ανακήρυξη των Ασσυρίων σε «εκλεκτό λαό του Κυρίου». Το έργο αυτό το ανέλαβε ένας ξεχωριστός Ισραηλίτης προφήτης: ο Ιωνάς.

Το κήρυγμα του Ιωνά στη Νινευή

Ανάστηθι και πορεύθητι εις Νινευή την πόλιν την μεγάλην, και κήρυξόν' εν αυτή κατά το κήρυγμα το έμπροσθεν. ο εγώ ελάλησα προς σε... και ανέστη Ιωνάς, και επορεύθη εις Νινευή, καθά ε-

στην τελική τους σωτηρία. (Σωτηρία μέσα στα πλαίσια της βιβλικής αντίληψης της Ιστορίας, είναι η τελική επιβίωση μετά το Πλήρωμα του χρόνου, μετά το οποίο δε θα επιζήσει παρά μόνο ο Εκλεκτός Λαός). Ο συγκεκριμένος λοιπόν ρόλος των Ασσυρίων θα ήταν η μεταφορά του Οίκου Ισραήλ στην Ασσυρία και η μετέπειτα κοινή αποχώρηση σ' ένα μακρινό χώρο, απ' όπου δεν πρόκειται να γυρίσουν παρά ακριβώς στο Πλήρωμα του Χρόνου. Αυτό θα σήμαινε την απόλυτη κυριαρχία των Ασσυρίων και διακυβέρνηση του κόσμου απ' αυτούς.

Ο Σαρρούκιν (ελλ. Σαργών 722-705) ήδη από τις πρώτες στιγμές της εξουσίας του είχε περιγράψει το ρόλο αυτό των Ασσυρίων, μέσα στον «Χάρτη παραχώρησης φορολογικών απαλλαγών»:

Και επίστευσαν οι άνδρες Νινευή τω Θεώ, και εκήρυξαν νηστείαν, και ενεδύσαντο σάκκους (ένδειξη μετάνοιας και θλίψης) από μεγάλου αυτών έως μικρού αυτών, και ήγγισεν ο λόγος προς τον βασιλέα της Νινευή και εξανέστη από του θρόνου αυτού, και περιείλατο την στολήν αυτού αφ' εαυτού, και περιεβάλετο σάκκον, και εκάθισεν επί σποδού (μικρό σακμάκι).

Μια ουσιαστική αλλαγή πορείας και μια καθοριστική διαφοροποίηση από τα άλλα «έθνη» συνεπάγονται εκρίζωση της παλιάς «εθνικής» ιδεολογίας, τοποθέτηση της όλης ζωής της χώρας σε νέα ιδεολογικά θεμέλια και συγκεκριμένη και αυστηρά προσδιορισμένη αντίληψη του ρόλου του ίδιου του λαού μέσα στην Ιστορία, όπως προαναφέραμε.

Αυτή τη μετάνοια εμφύσησε στους Νινευίτες ο Ιωνάς, κι αυτή η μετάνοια τους οδήγησε στη σωτηρία τους. Γονατισμένοι και δακρυσμένοι, αναλογίστηκαν ότι με τη μέχρι τώρα ζωή τους ήταν καταδικασμένοι κι ότι αν άλλαζαν πιθανό και ο θεός να τραβούσε μακριά τους την καταστροφή: «τις οίδεν ει μετανοήσει ο θεός... και ου μη απολώμεθα».

Και η άμεση δικαίωση ήταν σαν βάλλασμο στην ψυχή τους: «και είδεν ο θεός τα έργα αυτών, ότι απέστρεψαν από των οδών αυτών των πονηρών, και μετενόησεν ο θεός επί τη κακία, η ελάλησε του ποιήσαι αυτοίς, και ουκ εποίησε».

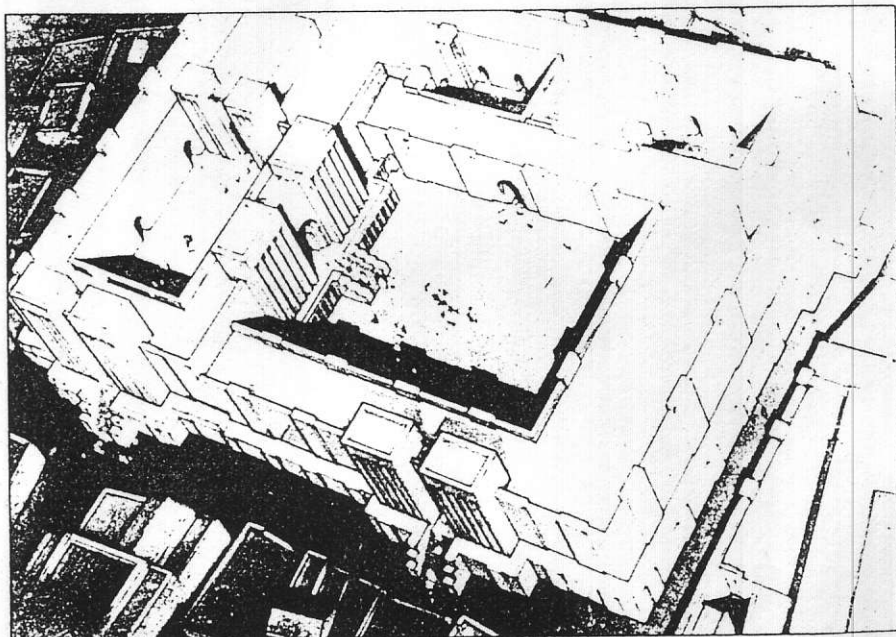
Τη σωτηρία των Νινευιτών περιγράφει πολλούς αιώνες αργότερα, η τελευταία Ιερά Γραφή, το Κοράνι (κεφ. Χ, «Ο Ιωνάς», στ. 98): «Μόνον ο λαός του Ιωνά πίστευσε στον προορισμό του. Απαλλάχθηκε από τη φοβερή κατάρα, η οποία τον απειλούσε μέσα σε αυτόν τον κόσμο. (Γι' αυτό) τον αφήσαμε να ευνυπάρχει έως το Πλήρωμα του Χρόνου».

Η δομή της ασσυριακής κοινωνίας και εξουσίας

Για να αντιληφθούμε όμως καλύτερα σε τι συνίσταται η ανακήρυξη των Ασσυρίων σε εκλεκτό λαό, πρέπει να δούμε πώς ήταν οι διαστρωματώσεις της τότε κοινωνίας και τις επιδράσεις που έφερε το κήρυγμα του Ιωνά σ' αυτές.

Το βασικότερο πρόβλημα είναι και εδώ ότι πρέπει να ξεπεράσουμε την απολιθωμένη ακαδημαϊκή αντιμετώπιση, μπαίνοντας στο πετσί ενός Ασσύριου.

Η ασσυριακή δομή της εξουσίας δεν διακρίνεται σε στρατιωτική, πολιτική και θρησκευτική, όπως λαθεμένα υποθέτουν όσοι την βλέπουν με το πρίσμα νεότερων εποχών. Υπάρχει μια πυραμίδα εδώ που αποτελείται από τον επώνυμο άρχοντα (ή πρωθυπουργό), τους δημάρχους μεγάλων πόλεων, τους διοικητές επαρχιών, τους μεγάλους

Ο ναός της Ιστάρ στη Βαβυλωνία. Οι ναοί ήταν εκπαιδευτικά ιδρύματα.

λάλησε Κύριος, η δε Νινευή ην πόλις μεγάλη τω Θεώ, ωσει πορείας οδού τριών ημερών.

Μέσα σ' αυτή τη μεγαλούπολη της αρχαιότητας, που για να τη γυρίσεις περπατώντας χρειαζόσουν τρεις μέρες, στάλθηκε να κηρύξει ο Ιωνάς. Το κήρυγμα και ο ρόλος της προφητείας, ως μοχλού εξέλιξης της Ιστορίας, ήταν ωστόσο ένα βαρύ φορτίο. Ο Ιωνάς είχε ακόμη προτιμήσει να πέσει στη θάλασσα και να μείνει στο στομάχι του κήτους από το να φέρει σε πέρας την αποστολή της ανακήρυξης των Ασσυρίων σαν Εκλεκτού Λαού. Αυτό σήμαινε ότι οι Ασσύριοι είχαν επιλεγεί –λόγω κάποιων βασικών χαρακτηριστικών τους– και αν δεχόντουσαν το κήρυγμα του Ιωνά, θα σφραγιζόταν επίσημα αυτή η εκλογή. Επιπλέον θα αναλάμβαναν ένα συγκεκριμένο ιστορικό ρόλο, τον οποίο διεκπεραιώνοντας θα έφταναν

Στον Ασσούρ, τον Μεγάλο Κύριο... ο Σαρρούκιν, κυβερνήτης της Ασσυρίας, σταθερός ποιμένας, ιδιαίτερα προσεκτικός ως προς τους θεούς Ενλίλ και Μαρντούκ, υπηρέτης σου. Εγώ, τον οποίο πιστά παρατηρούσε (ο θεός Ασσούρ) ανάμεσα στους μαυροκέφαλους (έτσι καλούνται στα ασσυριακά οι άνθρωποι), για να αναστηλώσω τα κτίρια του (ναού) Εκούρ, για να τελειοποιήσω τις λατρείες και να λαμπρύνω τους ιερούς χώρους. Εγώ, του οποίου ύψωσε (ο θεός Ασσούρ) το κεφάλι. Εγώ, στα χέρια του οποίου έδωσε (ο θεός Ασσούρ) την Ασσυρία, για να κυριαρχήσει και να κυβερνήσει τον κόσμο. Εγώ, του οποίου τους στρατούς (ο θεός Ασσούρ) έκανε πικρούς στα τέσσερα άκρα του σύμπαντος...

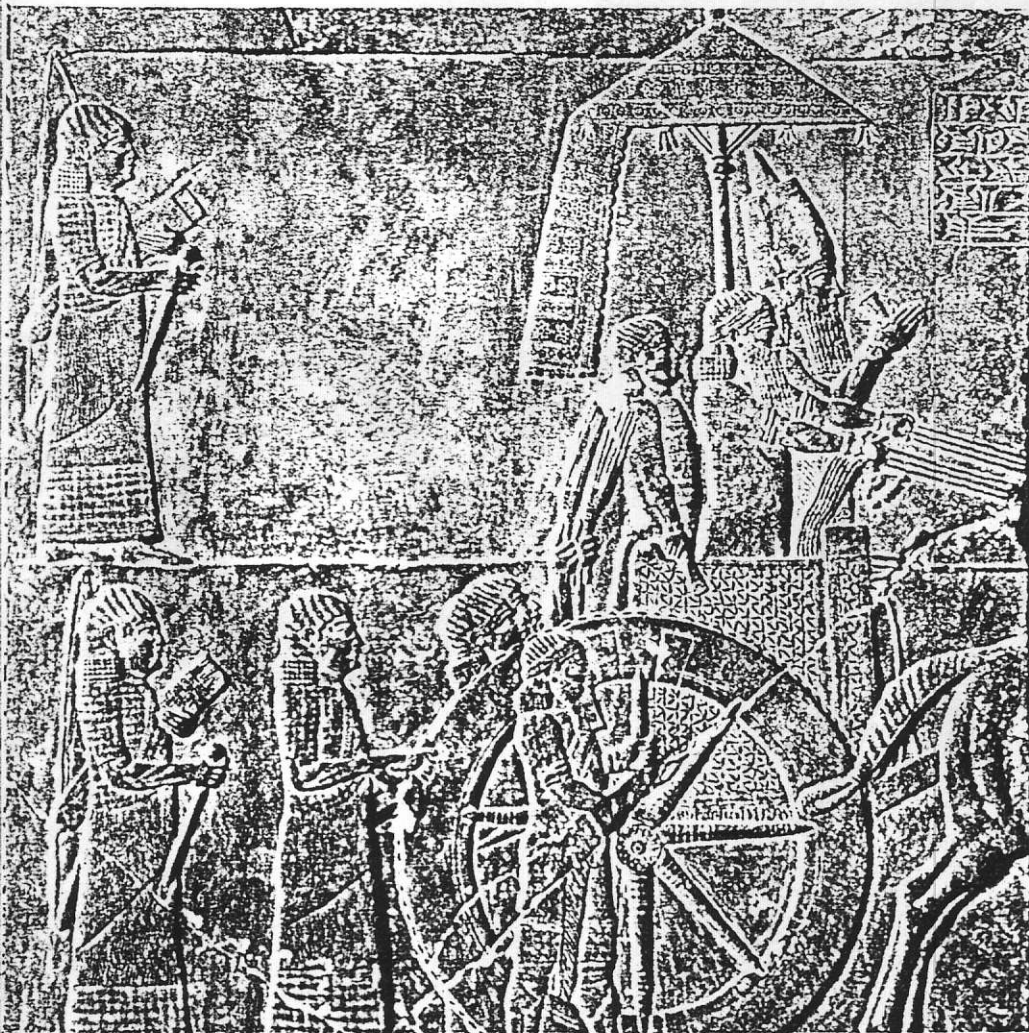
Αυτό ήταν συνέπεια της αποδοχής του κηρύγματος του Ιωνά από τους Νινευίτες και το βασιλιά τους:

λους γαιοκτήμονες (οι οποίοι δεν έχουν στρατό) και, τέλος, τους στρατηγούς. Κορυφή της πυραμίδας είναι ο αυτοκράτορας.

Από την άλλη μεριά, η θρησκευτική εξουσία είναι ανεξάρτητη και ανώτερη από την προαναφερμένη πυραμιδωτή δομή της εξουσίας: μπορεί και επιβάλλει στον αυτοκράτορα όχι μόνο τις δικές της απόψεις, αλλά και την προσωπική του έκφραση και συμπεριφορά. Όμως δεν πρόκειται για μια θεοκρατική εξουσία. Αντίθετα, είναι πολυφωνική. Και αυτό έφερνε ισορροπία.

Δεν μπορούμε να μιλήσουμε για «ασσυριακή θρησκεία» χρησιμοποιώντας τα δεδομένα των σημερινών θρησκειών. Οι ασσυριακοί ναοί δεν σχετίζονται σε τίποτα με σημερινές εκκλησίες, τζαμιά και συναγωγές, ή με την εντύπωση που σήμερα έχουμε για τους αρχαίους ελληνικούς ναούς. Ακόμη οι ίδιοι οι θεοί των Ασσυρίων δεν έμοιαζαν σε τίποτα με τους ανάλογους ελληνικούς ή με τους χριστιανικούς αγίους. Ήταν πολύ πιο μακρινοί, ακαθόριστοι και ακατάληπτοι, σαν επιταγές της Φύσης.

Ο Ασσυρμπανιπάλ την ώρα που οδηγεί μια θρησκευτική τελετή.

Οι ναοί στην αρχαία Μεσοποταμία ήταν ένα είδος ιδρυμάτων εξουσίας και προβολής μιας συγκεκριμένης κοσμοθεωρίας. Το Ίδρυμα του Σιν, για παράδειγμα, που ήταν θεός του φεγγαριού, στην πόλη Χαρράν, ήταν ένας πανεπιστημιακός χώρος όπου οι φοιτητές, πέρα από την ανάγνωση και την γραφή, τη φιλολογία, τις σπουδές πάνω στην αρχαία «νεκρή» γλώσσα (τα σουμερικά) και τις τυχόν ξένες, πέρα από την ιστορία, τις μαθηματικές επιστήμες, την αστρονομία και τα λοιπά επιστημονικά δεδομένα, διδάσκονταν να βλέπουν τον κόσμο μέσα από ένα «σεληνοκεντρικό» πρίσμα. Έτσι, αυτοί, όποια απασχόληση κι αν είχαν μετέπειτα στη ζωή τους θα υποστήριζαν το σεληνιακό ημερολόγιο, τις παρεμβάσεις των ιερέων του Σιν στον αυτοκράτορα καθώς και άλλα δευτερεύοντα στοιχεία της ιδεολογίας τους.

Αναλογικά, ο χώρος του Ιδρύματος του Νεργκάλ, θεού του Κάτω Κόσμου, στην Κούτχα, έδινε την εντύπωση μιας πολιτείας του Άδη πάνω στην επιφάνεια της γης. Εξίσου, το Ίδρυμα του Σαμάς, θεού του Ήλιου, στη Βαβυλώ-

Ο θεός Ασσοúr σαν φτερωτός ήλιος.

να, διατυμπάνιζε το ηλιοκεντρικό σύστημα και ημερολόγιο. Οι ναοί του Αντάντ, θεού του κεραυνού, σε κατάρτιζαν καλύτερα για τα μετεωρολογικά φαινόμενα. Οι ναοί της Ιστάρ (Αστάρτης), και ο κυριότερός τους, αυτός στο Άρβηλα, πρόβαλαν την ιδεολογία της ανακύκλησης των εποχών. Ενώ οι ναοί του Μαρντούκ στη Βαβυλωνία και του Ασσοúr στη χώρα Ασσυρία επεφύλασσαν για τους κυρίους τους την παγκόσμια κυριαρχία. Καθώς οι ναοί διατηρούσαν επαφές με ιερατεία άλλων χωρών και καθώς εκπαίδευαν την πυραμίδα της εξουσίας, οι ιερείς τους επιβάλλονταν στον αυτοκράτορα τόσο στην εσωτερική όσο και στην εξωτερική πολιτική.

Όλο αυτό το πλαίσιο βασιζόταν στην πνευματική επιβολή πάνω στο λαό και στους πιστούς, μέσω της λατρείας της εικόνας. Αυτή η κατατεμαχισμένη «πραγματικότητα» των διαφορετικών συμφερόντων και θεών δεν θα μπορούσε σε καμιά περίπτωση να γίνει αποδεκτή από την Αρχή του Σύμπαντος την οποία είχαν πια λησμονήσει οι Ασσύριοι. Γιατί ακόμη κι αν στην απώτατη φιλολογία τους έβρισκαν σχετικές αναφορές, η καθημερινή πραγματικότητα τους αποτελούσε, όπως πιο παλιά είχε συμβεί και στους Εβραίους. Το ότι η Εικόνα ήταν σ' αυτούς το εμπόδιο του να κυριαρχήσουν στον κόσμο και να σωθούν στρεφόμενοι στην Αρχική Αιτία πιστοποιείται από την παλιά Εντολή: «ου ποιήσεις σεαυτώ είδωλον, ουδέ παντός ομοίωμα».

Καθώς η πορεία του Ισραήλ πάνω στις Δέκα Εντολές ήταν το αποτέλεσμα της διαφοροποίησής του από τα «έθνη» και της ανακήρυξής του σε Εκλεκτό Λαό, το ίδιο ανεικονικό κήρυγμα προβλήθηκε από τον Ιωνά με σκοπό να βγάλει τους Ασσύριους από το στρατόπεδο της εικόνας και να τους οδηγήσει στη σωτηρία. Μια πλειάδα αποδείξεων

προκύπτει από τη Σαργωνιδική Ασσυρία και πιστοποιεί την αποδοχή του μονοθεϊστικού ανεικονικού κηρύγματος του Ιωνά. Η λέξη *ιλάνι* (θεοί) συντάσσεται πια στον ενικό, όπως η ανάλογη εβραϊκή *ελοχείμ*, αν και οι δυο είναι πληθυντικού αριθμού. Η λέξη *ιλού* (ενικός αριθμός) χρησιμοποιείται πια αφηρημένα. Ο θεός Ασσούρ δεν αναπαρίσταται πια ανθρωπόμορφα, αλλά σαν φτερωτός ήλιος, καθώς ανακηρύσσεται πια σε μοναδικό παγκόσμιο θεό.

Το σύνολο της Σαργωνιδικής Τέχνης παύει να είναι θεοκεντρικό, όπως πιο παλιά, όταν πρόβαλλε τους πολλούς ανθρωπόμορφους και τερατόμορφους θεούς, και γίνεται αυτοκρατοροκεντρικό όπου κάτω από την ανεικονική παράσταση του Ασσούρ, μόνου θεού του σύμπαντος, προβάλλονται τα επιτεύγματα, οι κόποι και το πάθος της μοναδικής δυναστείας, η οποία έμελλε να φέρει αυτό το μήνυμα στα πέρατα της οικουμένης.

Το μήνυμα του Ιωνά αποτέλεσε το ιδεολογικό υπόβαθρο του Σαρρούκιν (Σαργώνα) και έγινε αποδεκτό από τα ιερατεία των ναών της Ιστάρ στα Άρβηλα και του Ασσούρ στη Νινευή. Τα ιερατεία αυτά έλεγχαν περισσότερο από τα άλλα ιδρύματα την ασσυριακή λογοτεχνία και τέχνη. Εκτός όμως από αυτό, η αποδοχή του κηρύγματος του Ιωνά είχε καταλυτικές συνέπειες και για τα γύρω έθνη και λαούς της περιοχής.

Η μεταφορά των Δέκα Φυλών του Ισραήλ στην Ασσυρία

Οι Ασσύριοι μεταβάλλονται έτσι σε «ράβδον του θυμού μου» και «οργή έστιν εν ταις χερσίν αυτών». Όμως, ποιο νόημα έχει αυτή η οργή; Η μεταφορά του Ισραήλ στην Ασσυρία, έτσι όπως εκτελείται από τους Νινευίτες, είναι είδος τιμωρίας, το οποίο όμως μακροπρόθεσμα οδηγεί στη σωτηρία. Έτσι, λοιπόν, καλούνται τώρα οι Ασσύριοι «ποιήσαι σκύλα (λάφυρα) και προνομήν, και καταπατείν τας πόλεις» του Ισραήλ.

Πράγματι και ενώ συνεχιζόταν από τον Σουλμάν-Ασαρέντ Ε' (727-722) εδώ και δυο χρόνια η πολιορκία της Σαμάρειας, γίνεται πραξικόπημα στην Αυλή της Ασσυρίας και αναλαμβάνει αυτοκράτορας ο Σαρρού-κίνου, (σταθερός βασιλιάς), όπως ονομάζεται ολοκληρωμένα στα ασσυριακά ο Σαργών, του οποίου η άλλη ονομασία στα ελληνικά *Αρκεανός* ή *Άρνας* προκύπτει από το ασσυριακό αριθμητικό *αρκού* (δευτερός), το οποίο δόθηκε κατά ιστορική σύγχυση σ' αυτόν, διότι ο πρώτος Σαρρούκιν δεν ήταν Ασσύριος, αλλά Ακκάδιος.

Ο Σαργών, λοιπόν, καταλαμβάνει το κράτος του Ισραήλ, ενώ τα βιβλικά κείμενα, προφανώς από λάθος χειρόγρα-

Ο Σαργών σταθερός βασιλιάς των Ασσυρίων, στα «ποιμεινικά» καθήκοντά του.

φης παράδοσης, αποδίδουν το γεγονός στον Σουλμάν-Ασαρέντ, όπως και ένα βαβυλωνιακό χρονικό γραμμένο την 22η χρονιά του Δαρείου Α'! Όμως τα χρονικά του Σαργώνα και το Πρίσμα (τριφασική επιγραφή) της Νιμρούντ είναι σαφή:

... Στην αρχή της βασιλείας μου, όταν έλαβα θέση πάνω στο βασιλικό θρόνο και στέφθηκα μ' ένα κυρίαρχο στέμμα, τους Σαμαρείτες, οι οποίοι συμφώνησαν με έναν εχθρό να μη συνεχίσουν τη δουλειά τους και να μη καταβάλουν φόρους και οι οποίοι άρχισαν εχθρότητα με τη δύναμη τού... (δυο στίχοι καταστραμμένοι, αλλά μάλλον εννοεί κάποιον θεό)... ο οποίος είναι η αιτία του θριάμβου μου, πολέμησα και ολοκλήρωσα την ήττα τους. 27.290 ανθρώπους, οι οποίοι ζούσαν εκεί μαζί με τα υπάρχοντά τους, μετέφερα πίσω. 50 άρματα για τη βασιλική φρουρά συγκέντρωσα από ανάμεσά τους. Τους υπόλοιπους εγκατέστησα στην (πόλη) Ασσυρία. Την πόλη Σαμάρεια επισκεύασα και επέκτεινα. Λαούς από χώρες τις οποίες κυρίευσα με το ίδιο μου το χέρι έφερα εδώ. Έναν αυλάρχη τοποθέτησα πάνω τους σαν κυβερνήτη.

Το ίδιο λέει και η Βίβλος:

και συνελήφθη Σαμάρεια, και απώκισε βασιλεύς Ασσυρίων την Σαμάρειαν εις Ασσυρίους.

Ο Σαργών «κατώκισεν αυτούς εν Αλαέ και εν Αβώρ ποταμοίς Γωζάν και όρη Μήδων». Σημειώνουμε ότι στο αυθεντικό εβραϊκό κείμενο η έκφραση είναι «χώρους Μήδων». Τα κείμενα των Βασιλείων βρίσκονται σε ιδεώδη συμφωνία με τα Χρονικά του Σαργώνα και ως προς την εποίκηση της κενής από Εβραίους Σαμάρειας με άλλους λαούς: «και ήγαγε βασιλεύς Ασσυρίων εκ Βαβυλώνος τον εκ Χουθά από Αιά, και από Αιμάθ, και Σεφφαρναίμ, και κατώκισθησαν εν πόλεσι Σαμαρείας και κατωκίσθησαν εν ταις πόλεσιν αυτής».

Με αυτόν τον τρόπο οι Ισραηλίτες ζούσαν από το 719 στο κέντρο της Ασσυρίας και έμεναν στις περιοχές Χαλάχχου και Γκουζανού (ελλ. Γαυζανίτις, βλ. Πτολεμαίο Γεωγράφο V, XVIII, 3,4). Άλλοι επίσης κατοικούσαν στον Ζάγρο: στα βουνά των Μήδων. Όχι μόνο οι προσπάθειες των προηγούμενων Ασσυρίων αυτοκρατόρων, αλλά και η υπόλοιπη βασιλεία Σαργώνα χαρακτηρίζεται από μια εκπληκτική προσπάθεια εκκένωσης του Ζάγρου ή πλήρη ελέγχου

των εκεί φυλών. Τι επρόκειτο να συμβεί εκεί περίπου 80 χρόνια αργότερα, ήταν ήδη ορατό στον Ησαΐα. Αυτό όμως θα το παρατηρήσουμε πιο κάτω.

Πρέπει να σημειώσουμε εδώ ότι την εποχή του Σαργώνά στην περιοχή της σημερινής Παλαιστίνης υπήρχαν το νοτιο κράτος του Ιούδα, που το κατοικούσαν δυο εβραϊκές φυλές, και το βόρειο κράτος του Ισραήλ, στο οποίο διέμεναν οι άλλες δέκα φυλές. Ο Σαργών το 720 κατέλαβε το βόρειο κράτος του Ισραήλ και μετέφερε τις δέκα φυλές στην Ασσυρία, βρίσκοντάς τους έναν τόπο να κατοικήσουν εκεί. Αυτή η μεταφορά δεν πρέπει να συγχέεται με την αιχμαλωσία των Ιουδαίων που έγινε ενάμιση σχεδόν αιώνα μετά, από τους Βαβυλώνιους και το Ναβουχοδονόσορα (βλ. ΑΝΕΞΗΓΗΤΟ Σειρά Γ', том. 1, σελ. 26).

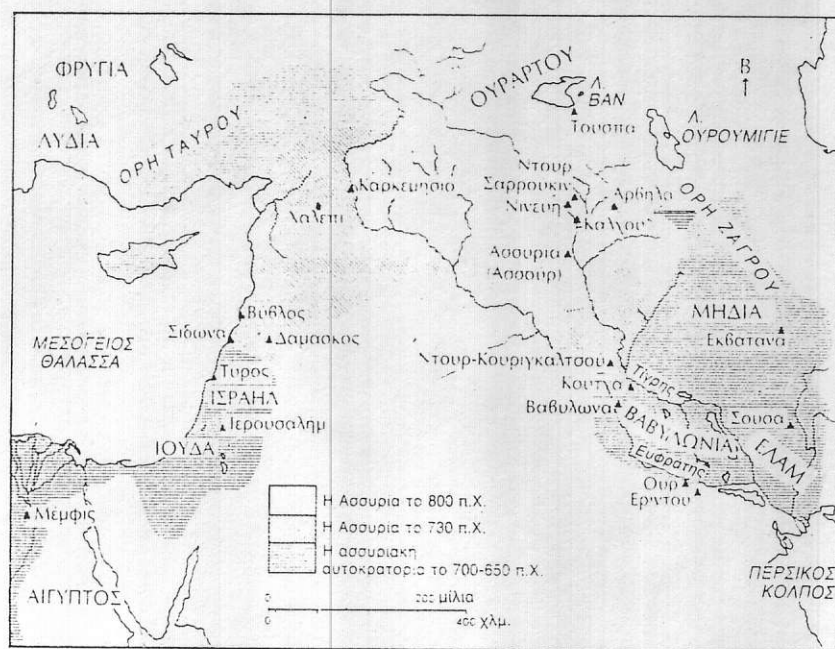
Οι Ισραηλίτες βρίσκονταν με τους Ιουδαίους στα μαχαίρια. Η διάσπαση σε δυο κράτη, με δικό του το καθένα βασιλιά, συνέβη το 930 π.Χ. και από τότε οι Ιουδαίοι έπαυσαν να ανήκουν στον εκλεκτό λαό του Κυρίου. Για το ποιοι ήταν οι Ιουδαίοι, γράφει σχετικά ο Ιεζεκιήλ (8, 17-18): «... τω οίκω Ιούδα του ποιείν τας ανομίας... διότι έπλησαν την γην ανομίας, και ιδού αυτοί ως μυκτηρίζοντες (είναι χλευαστές, θεομπαίχτες). και εγώ ποιήσω αυτοίς μετά θυμού... ουδέ μη ελεήσω».

Η επέμβαση των Ασσυρίων στον οίκο Ισραήλ, επομένως, δεν ήταν μια εχθρική ενέργεια, αλλά είχε το νόημα της σωτηρίας. Από τότε οι δέκα φυλές του Ισραήλ δεν αφήνουν ίχνη. Οι σημερινοί γνωστοί μας Εβραίοι είναι απόγονοι των δυο άλλων φυλών του νοτίου κράτους του Ιούδα και απλά σφετερίστηκαν τις παραδόσεις και το όνομα των Ισραηλιτών, ως εκλεκτού λαού, δίνοντάς του όμως ένα εθνικιστικό και συμφεροντολογικό νόημα.

Ο Σαργών αφού τέλειωσε το έργο του με τους Ισραηλίτες, στράφηκε και κατέλαβε την Κύπρο, υποστέλοντας την εξέγερση των παράλιων πόλεων ενάντια στην Ασσυρία. Εξέγερση που προφανώς καθοδηγήθηκε από τον ελλαδικό αιγαιακό χώρο στα πλαίσια του δεύτερου αποικισμού. Κατόπιν στράφηκε στο νότο. Η υποταγή των αραβικών φυλών του έδωσε την προσωνομία «βασιλεύς Ασσυρίων και Αράβων», επιτρέποντας στους διαδόχους του την άμεση πια προσέγγιση με Αίγυπτο.

Τα τελευταία χρόνια της βασιλείας του Σαργών, αφιερώνονται ενάντια στις επιδρομές Σκυθών και Κιμμερίων. Όμως ξαφνικά συμβαίνει κάτι το μοναδικό και ανεπανάληπτο στην ιστορία της Ασσυρίας:

Ο βασιλιάς ενάντια στο Ταμπάλ... ενάντια στον Εσπί των Κουλουμμά... Ο βασιλιάς σκοτώθηκε (σαρρού μαντά-

Ασσυριακή εξάπλωση και εμπόδια

• Στην αρχή του όγδοου αιώνα π.χ. ξεπροβάλλει το άστρο τη νέας Ασσυρίας. Με το όνομα αυτό χαρακτηρίζεται τόσο η χώρα της βόρειας Μεσοποταμίας, όσο και μια απο τις κεντρικές πόλεις της. Η ονομασία δόθηκε στην πόλη και στη χώρα προς τιμήν του θεού Ασσούρ, ο οποίος στη βόρεια Μεσοποταμία είχε πάρει τη θέση του θεού Μαρντούκ της Βαβυλώνας. Η σύγχυση βέβαια ανάμεσα στην ονομασία της πόλης και της χώρας σαν «Ασσυρία», υπάρχει στις μεταγενέστερες και στις σύγχρονες γλώσσες. Στα ασσυριακά, έγραφαν μπροστά από το όνομα του θεού Ασσούρ ένα σφηνοειδές ιδεόγραμμα, το οποίο –χωρίς να προφέρεται– προσδιόριζε ότι η επόμενη λέξη θα ήταν ένα όνομα θεού. Αντίστοιχα ιδεογράμματα υπήρχαν μπροστά από τα ονόματα πόλεων και χωρών:

Άλλες σημαντικές πόλεις και συχνά πρωτεύουσες της Ασσυρίας ήταν η Νινευή (Νινουά) και η Χαλάνη (Καλχού). Η χώρα είχε απώτατη καταγωγή από την εποχή του Σαργώνά της Ακκάδ (24ος αι.). Μέχρι το 12ο αιώνα, η Ασσυρία (ματ Ασσούρ) υπήρξε άλλοτε ανεξάρτητη και άλλοτε τμήμα της βαβυλωνιακής αυτοκρατορίας του Χαμμουραμί (18ος αι.). Μια σημαντική εποχή της Ασσυρίας ήταν επίσης οι αιώνες 21ος, 20ος, και 19ος, όταν η χώρα κατόρθωσε να ελέγχει όλο το εμπόριο των εκτάσεων της σημερινής

κεντρικής και ανατολικής Τουρκίας, και βόρειας και ανατολικής Συρίας. Ασσυριακά πρακτορεία (κάρουμ) –τα πρώτα στον κόσμο– εγκαθιδρύθηκαν τόσο δυτικά, ως το Κανίς, κοντά στην Καισάρεια της Καπαδοκίας.

Το 12ο αι. ξεσπά μια κρίση που είχε καταλυτικές συνέπειες για όλο τον αρχαίο μεσανατολικό κόσμο. Οι μυστηριώδεις μέχρι σήμερα «λαοί της θάλασσας», μετά από μια συνωμοσία στα νησιά τους, εκστρατεύουν εναντίον της Αιγύπτου και της Εγγύς Ανατολής. Αν και αποκρούστηκαν, οι τέσσερις μεγάλες δυνάμεις της εποχής – Αίγυπτος, η χιτιτική αυτοκρατορία της Χαττούσα, το χουρριτικό βασίλειο των Μιτάνι και η Βαβυλώνα– βγαίνουν από την κρίση καταστρεμμένες. Η μόνη χώρα που πρόβαλε σαν περισσότερο άθικτη από τους «λαούς της θάλασσας» ήταν η Ασσυρία, η οποία από τότε άρχισε να πλάθει ένα όνειρο: την παγκόσμια κυριαρχία.

Ωστόσο, Αραμαίοι και Ουαρτού καθυστέρησαν το ασσυριακό όνειρο. Ή μάλλον του έθεσαν στερεά θεμέλια. Εφόσον έγιναν η αιτία της στρατοκρατικής δομής της Ασσυρίας. Στους τρεισήμισι αιώνες που ακολούθησαν, οι γύρω λαοί σημειώνουν μια ελλειπτική τροχιά (όπως η διάσπαση του κράτους του Ισραήλ), ενώ αντίθετα το άστρο της Ασσυρίας αρχίζει ολοένα να ανεβαίνει.

κτου)... Την 12η Αμπού (2 Αυγούστου), ο Σεναχερίμπ, γιος του Σαργώνα, πήρε τη θέση του στο θρόνο.

Τα Χρονικά των Επωνύμων (ετησίων αρχόντων σε θέση πρωθυπουργού) και το Βαβυλωνιακό Χρονικό αποτελούν σε αυτό το σημείο τη μόνη αναφορά στους Κουλουμμά, προφανώς κάποιο Κιμμεριακό φύλο.

Η δραματικότητα της στιγμής επιτείνεται και από το ότι ο Σαργών δεν τάφηκε «στο σπίτι του». Αυτό το γεγονός δεν έχει όμοιο του μέσα σε ολόκληρη την ασσυριακή ιστορία. Ο Σαργών ο οποίος είχε δημιουργήσει τη νέα πρωτεύουσα του κράτους Ντουρ-Σαρρούκιν (το Κάστρο του Σαρρούκιν), το σημερινό Χορσαμπάντ, 25 χλμ. ΒΑ της Νινευή, είχε βρει έναν αταίριαστο θάνατο ο οποίος του ήταν ταυτοχρόνα Τιμωρία για το παρελθόν του και Σωτηρία για το μέλλον του. Ο γιος και διάδοχός του Σεναχερίμπ όφειλε να ερευνήσει δια μακρών τους μυστικούς λόγους αυτού του ανεξήγητου θανάτου, ώστε να βρει ποια ήταν τα αμαρτήματα του πατέρα του.

Σεναχερίμπ:

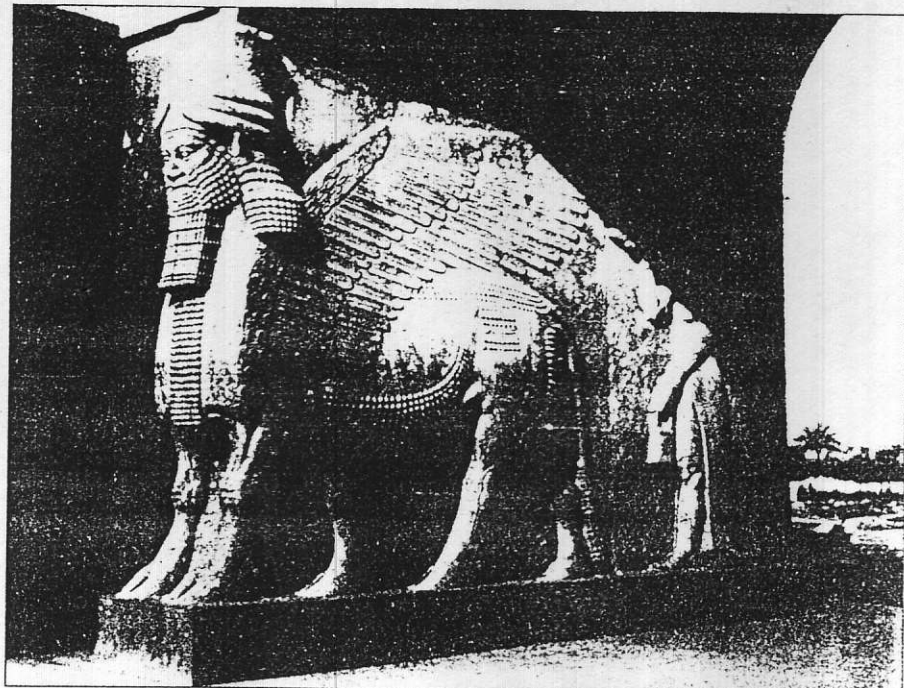
ο εξολοθρευτής των «εθνών»

Ο Σεναχερίμπ (705-681) συνέχισε την πολιτική του πατέρα του για το θρίαμβο του εκλεκτού λαού ενάντια στα «έθνη»:

Ερήμωσα την περιοχή του Ιούδα και υπέταξα τον βασιλιά Εζεκία, κυρίαρχο και υπερήφανο.

Με τα λακωνικά αυτά λόγια, γραμμένα πάνω σ' ένα ταύρο εισόδου στα ανάκτορα της Νινευή, ο Σεναχερίμπ περιγράφει την τελική έκβαση της ασσυρο-ιουδαϊκής διαμάχης. Εικοσιέξι αιώ-

Ο Σεναχερίμπ κατά του κράτους Ιούδα.

Ένας από τους ανθρωποκέφαλους φτερωτούς ταύρους, που διακοσμούσαν τις πύλες των ασσυριακών ανακτόρων και γι' αυτό ονομάζονταν «πυλωροί» ή «θυρωροί».

νες αρνότερα ο λόρδος Μπάραν, συνοψίζοντας την επιθετική ορμή των Ασσυρίων, και τις ενάντια στο κράτος του Ιούδα δραστηριότητες του Σεναχερίμπ, θα γράψει:

Ο Ασσύριος χύμηξε

*σαν το λύκο στο μαντρί,
κι ο στρατός του έλαμπε
στον χρυσό και την πορφύρα.
Τα δόρατά του σαν αστροφόρα
θάλασσα, εκεί που το γαλάζιο
κύμα της βαθύκολπης Γαλιλαίας
νυχτοκυλάει...*

Όπως είδαμε, οι Ασσύριοι είχαν εγκαταστήσει στη Σαμάρεια Μεσοποτάμιους αποίκους του νότου. Με τον Σεναχερίμπ η θέση των δυο εβραϊκών φυλών που είχαν απομείνει στο χώρο γίνεται πολύ δύσκολη. Εδώ ακριβώς βρίσκουμε την αρχή του τόσο μακραιώνου δράματος των Ιουδαίων, οι οποίοι νομίζουν ότι εκπροσωπούν τον Εκλεκτό Λαό. Όμως, ήδη από τότε «ορθοδοξία» ήταν οι Ασσύριοι που, έχοντας πιστέψει στον Ιωνά, δικαιώνονταν στην κάθε αντιπαράθεσή τους με το κράτος του Ιούδα. Οι προφήτες παίρνουν συνεχώς θέση υπέρ των Ασσυρίων και ενάντια σε κάθε διεθνή πολιτική δραστηριότητα του βασιλιά του Ιούδα.

Ο ίδιος ο Ησαΐας ανταπαντά στον Εζεκία με τα λόγια που είπε ο Θεός για τον Σεναχερίμπ: «τάδε λέγει Κύριος... εγώ δίδωμι εν αυτώ πνεύμα, και ακούσεται αγγελίαν».

Αλλά και ο βασιλιάς Εζεκίας, αν και εχθρός του Σεναχερίμπ, ομολογεί την αντίθετη στα «έθνη» και την ειδωλολατρεία δραστηριότητα του Ασσύριου αυτοκράτορα: «αληθεία, Κύριε, ηρήμω-

σαν βασιλείς Ασσυρίων τα έθνη, και έδωκαν τους θεούς αυτών εις το πυρ, ότι ου θεοί εισίν». Όμως, όπως είπαμε, ο Εζεκίας εκπροσωπούσε το αντίπαλο στον Εκλεκτό Λαό ιδεολογικό κέντρο, και για τούτο η απόρριψή του από το Θεό παίρνει τη μορφή καταδίκης: «θήσω τα άγκιστρά μου εν τοις μυκτήρσι σου, και χαλινάν εν τοις χειλέσι σου».

Οι πρώτες, τέλος, αψιμαχίες μεταξύ Αιγύπτου και Ασσυρίας έγιναν επί Σεναχερίμπ. Οι αναφορές του Ηροδότου (II, 141: επ' Αίγυπτον ελαύνειν στρατόν μέγαν Σαναχάριβον... στρατοπεδεύσασθαι εν Πηλουσιώ) και της Βίβλου δίνουν τις διαστάσεις της αιγυπτιακής παρακμής. Η Αίγυπτος παραβάλλεται προς «την ράβδον την καλαμίνην την τεθλασμένην». Όμως, τα ασσυριακά χρονικά παραλείπουν αυτήν την περιπέτεια, η οποία δεν είχε συνέχεια τότε, διότι ενέσκηψαν επιδημικές ασθένειες από μολυσμένα ποντικά στο ασσυριακό στράτευμα.

Η δολοφονία του Σεναχερίμπ

Μετά είκοσι τέσσερα χρόνια εξουσίας, ο Σεναχερίμπ δολοφονείται στη διάρκεια μιας εξέγερσης, κατά το Βαβυλωνιακό Χρονικό από έναν -και κατά τη Βίβλο από δυο- από τους γιους του. Και αυτό το γεγονός είναι μοναδικό στην ιστορία της δυναστείας των Σαργωνιδών, καθώς μάλιστα δικαιώνει την πρόρρηση του Ησαΐα: «Καταβαλώ αυτόν εν ρομφαία εν τη γη αυτού». Τι σημαίνει αυτό το τραγικό τέλος; Αυτό μας αφήνει να το καταλάβουμε το όνομα του νέου αυτοκράτορα, του Ασσαρχαδών, που στα ασσυριακά (Ασσούρ-

αγά-ιντίνα) σημαίνει: «ο Ασσούρ έδωσε αδερφό».

Φαίνεται πως ο Σεναχερίμπ είχε ήδη άλλο ή άλλα παιδιά, πριν από τον Ασ-σαρχαδώνα, τα οποία όμως στήριξαν τις διεκδικήσεις τους στο θρόνο (ως πρωτότοκοι) έχοντας συμμαχήσει με το αντίπαλο κέντρο εξουσίας –τα «έθνη»– που αν και αδύναμο καιροφυλακτούσε. Το βέβαιο, πάντως, είναι ότι το βαβυλωνιακό ιερατείο και οι «χώρες της θάλασσας» (παράλια του περσικού κόλπου) έφεραν βαρέως την ηγεμονία Σεναχερίμπ πάνω στη Βαβυλώνα και δεν εννοούσαν να αποδεχτούν ή να καταλάβουν το γεγονός της εκλογής των Ασσυρίων ως Εκλεκτού Λαού. Έτσι, κατέστρωσαν το σχέδιο δολοφονίας του Σεναχερίμπ. Όμως, ο Ασασρχαδών, με την υποστήριξη του ιερατείου του Ιδρύματος του Ασσούρ, στη Νινευή, που αντιπροσώπευε την ορθόδοξη γραμμή, τέθηκε επικεφαλής της εξουσίας.

Αργότερα ο Ασσουρμπανιπάλ, τη στιγμή της κατάληψης της Βαβυλώνας (648), σαν «νεκρική προσφορά», κατακρεούργησε τους εναπομείναντες από τους δολοφόνους στο ίδιο το σημείο της δολοφονίας του Σεναχερίμπ «ανάμεσα στον Σέντου και τον Λαμασσού»,

τους δυο φύλακες-δαίμονες του βαβυλωνιακού ναού.

Ο Ασασρχαδών και το Δέντρο της Ζωής

Αυτό που δεν είχαν καταφέρει για είκοσι τρεις αιώνες οι Ασσυρο-Βαβυλώνιοι, δηλαδή την κατάληψη της Αιγύπτου, το κατάφεραν τώρα με τον Ασασρχαδώνα (681-669), επειδή είχαν πια γίνει ένας Εκλεκτός Λαός. Με την κατάληψη λοιπόν της Αιγύπτου, της Σιδώνας, της Τύρου και την υποταγή των Σκυθών και του κράτους του Ιούδα, συμπληρώνεται από τον Ασασρχαδώνα η επέκταση της Ασσυρίας «απ' άκρου εις άκρου» του τότε γνωστού κόσμου.

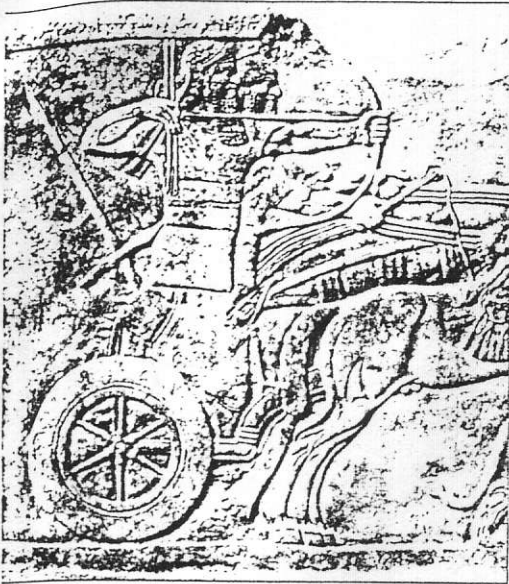
Αυτό το γεγονός συνδέεται με το Δέντρο της Ζωής, το οποίο σαν πηγή της *πραγματικής ζωής* δίνει τη Σωτηρία. Έτσι, ο Ασασρχαδών (βασ. 680-669) ευχήθηκε: «Να είναι η διακυβέρνησή μου σωτήρια, όπως το Φυτό της Ζωής στα σώματα των ανθρώπων».

Το Δέντρο της Ζωής, σαν σύμβολο ή παράδοση, υπάρχει σε όλους τους αρχαίους πολιτισμούς και το βυζαντινό του ανάλογο είναι η Κόκκινη Μηλιά. Όμως, στη Νινευή υπήρχε το Μόνο Δέ-

ντρο και συχνά γίνονταν σημαντικές ιερές τελετουργίες δίπλα του. Ενώ οι βιβλικές παραδόσεις απλά το αναφέρουν, στη Μεσοποταμία είχε ένα συγκεκριμένο μεσολαθητικό ρόλο: στεκόταν στο στερέωμα, το οποίο χώριζε τον γήινο ουρανό από τον Ουράνιο Κόσμο.

Πρέπει να επιμείνουμε, ακόμη μια φορά, στα κίνητρα που καθοδηγούσαν τις εν γένει –και όχι μόνο τις πολεμικές– προσπάθειες των Ασσυρίων αυτοκρατόρων, και να πούμε ότι σε αυτά κυριαρχούσε η πίστη σε μια μεταφυσική δύναμη. Ήταν αυτή η Δύναμη που έκανε τους ήδη τρομερούς Ασσύριους ακόμη πιο τρομερούς, γιατί είχαν την ακράδαντη βεβαιότητα πως ό,τι έκαναν το εκτελούσαν κατ' επιταγή της. Σήμερα οι Ασσύριοι έχουν λησμονηθεί και όμως το έργο τους σφράγισε την τύχη και τη μοίρα των λαών που εξουσίασαν, ενώ σημαντικά κομμάτια της ιδεολογίας τους, ατόφια, παραλλαγμένα ή θρυλοποιημένα από άλλους λαούς, συνεχίσαν να ζουν δια μέσου των αιώνων ως τις μέρες μας.

Την αποστολή των Ασσυρίων ως τμήμα του Εκλεκτού Λαού και το Έργο που άρχισε με τον Σαργώνα, επρόκειτο

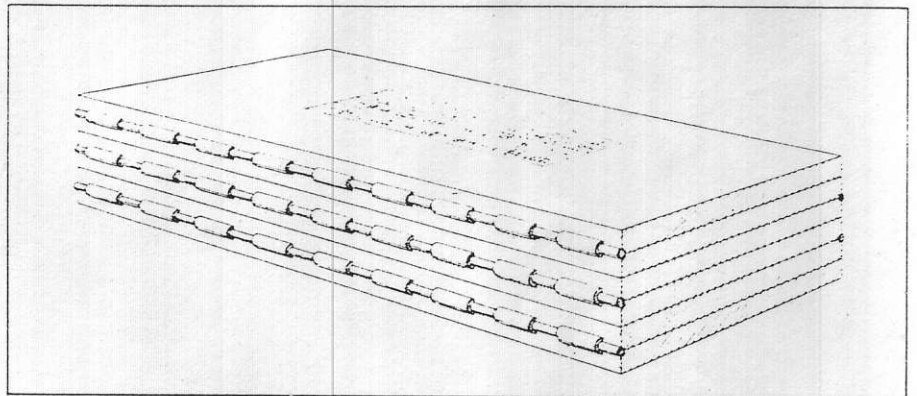
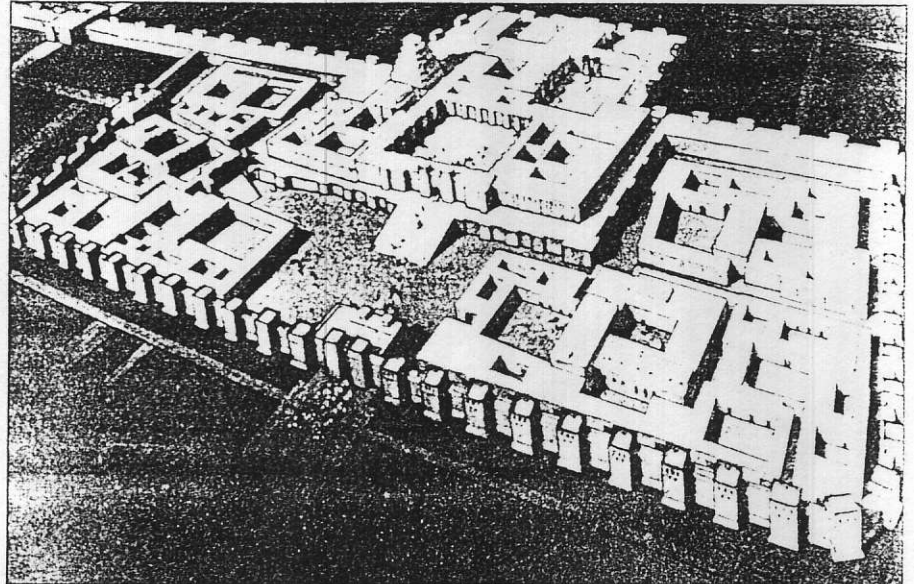

Επάνω αριστερά: αναμνηστικό ανάγλυφο της νίκης του Ασσυρμπανιπάλ επί του Ελάμ.

Επάνω δεξιά: αναπαράσταση των ανακτόρων που ανέγειρε ο Σαργών στο Ντουρ - Σαρρούκιν. Οι εξωτερικοί πύργοι είχαν ύψος επτά ορόφων.

Δεξιά: ανακατασκευή ενός ασσυριακού βιβλίου, διαστάσεων 33,8 x 15,6 εκατοστών, που βρέθηκε στην Καλχού. Το αποτελούσαν φιλντισένιοι πίνακες που τους περιέβαλλε ένα λεπτό στρώμα κεριού.

Αριστερή σελίδα: η κατεστραμμένη ζιγκουράτ του θρησκευτικού κέντρου Ντουρ - Ουντάς του Ελάμ.

να φέρει σε πέρας ο Ασσυρμπανιπάλ, εδραιώνοντας μια ολοκληρωμένη αυτοκρατορία.

Το Έργο και ο Ασσυρμπανιπάλ

Με το θάνατο του Ασαρχαδών, ο μεγάλος του γιος Σαμασσουμουκίν γίνεται δήμαρχος της Βαβυλώνας, ενώ ο μικρότερος γιος, ο Ασσυρμπάναπλι (που σημαίνει «Ο θεός Ασσούρ είναι ο δημιουργός του γιου»), αναγορεύτηκε αυτοκράτορας της Ασσυρίας. Μια εκπληκτική εκπαίδευση χωρίς προηγούμενο είχε δοθεί σ' αυτόν τον φιλόσοφο-κατακτητή. Ο ίδιος υπερηφανευόταν για τις γραμματολογικές γνώσεις του: «απέκτησα τη σοφία του Ναμπού, όλη την τέχνη της γραφής». Το ίδιο έκανε και για τις ομματικές του ικανότητες: «τα λιοντάρια δεν πρόλαβαν να μεγαλώσουν μπροστά στο τόξο μου». (Πρίσμα Λουδρου, κολ. Ι, γρ. 30). Όμως, πάνω απ' όλα, περηφανευόταν για το γεγονός ότι είχε διαβάσει «ένα κείμενο χρονολογούμενο πριν από τον Κατακλισμό».

Όπως είπαμε, οι Ασσύριοι είχαν κληρονομήσει αιώνες πριν τον πολιτισμό των προκατακλισμιαίων Σουμερίων

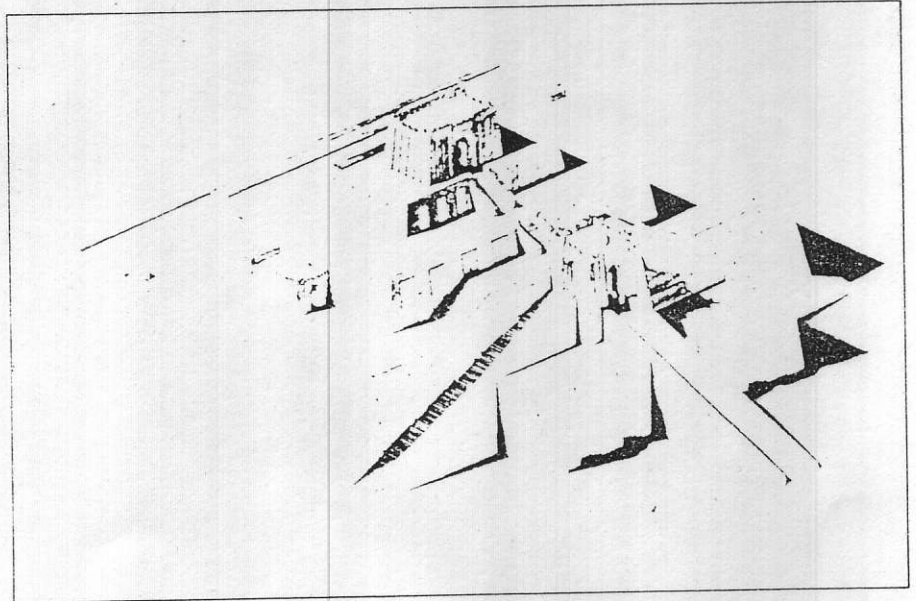
και Ακκάδων. Μετά από σαρωτικές καταστροφές, τις οποίες αναφέρουν μεταγενέστερα μεσοποταμιακά κείμενα, ο χώρος του πολιτισμού ερημώθηκε (Γεν. 10.8-12). Όσοι προέκυψαν, οι Νεο-Σουμερίοι και οι απόγονοι των Ακκάδων, Ασσυροβαβυλώνιοι, δεν αντιστοιχούσαν σε τίποτα με τους παλιούς προγόνους τους. Το 1922, η αποστολή Βελντ-Μπλουντελ, που έκανε ανασκαφές στη Λάρσα, βόρεια της πόλης του Αβραάμ Ουρ, ανακάλυψε μια πρισματική επιγραφή που φυλάσσεται σήμερα στο Μουσείο της Οξφόρδης. Το Πρίσμα περιέχει μια ιστορία γραμμένη από έναν γραφέα, που ονομαζόταν Νουρ-Νισουμπούρ, περίπου το 2.100 π.χ. Σ' αυτήν αναφέρονται τα ονόματα των δέκα προκατακλισμιαίων βασιλιάδων, και η ιστορία τελειώνει με τις λέξεις «και ο Κατακλισμός σκέπασε όλη τη γη». Η εποχή πριν τον Κατακλισμό θεωρείται ως πηγή ανώτερης φιλολογίας και σκέψης. Ο Ασσυρμπανιπάλ, ο οποίος ίδρυσε τη μεγάλη βιβλιοθήκη της Νινευή, πρέπει να κατείχε αυτή τη γνώση - γεγονός μοναδικό σε ολόκληρη τη μεσοποταμιακή παράδοση. Αυτό μπορεί να συνδυαστεί με την αφήγηση του Βηρωσοού, σύμφωνα με την οποία

ο Σισουθρός έκρυψε στη Σιππάρ όσα κείμενα υπήρχαν στην εποχή του, τη στιγμή της έλευσης του κατακλισμού.

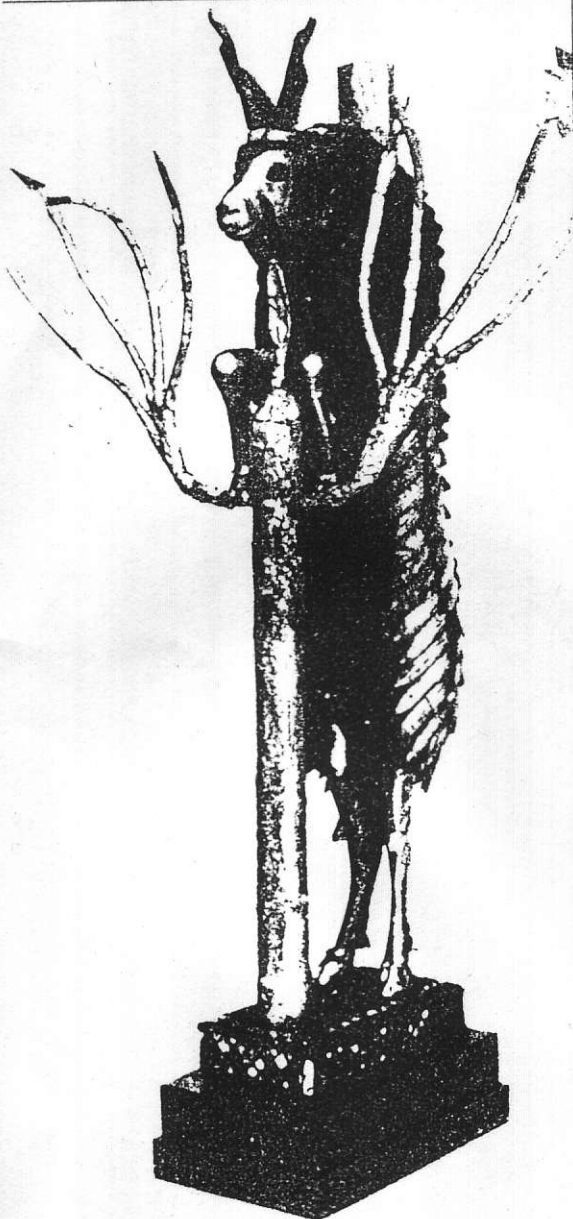
Η κύρια, λοιπόν, δουλειά του Ασσυρμπανιπάλ ήταν η συνέχιση του Έργου και η ολοκληρωτική υποταγή του μεσανατολικού κόσμου. Όμως τα 42 χρόνια της εξουσίας του χωρίζονται εύκολα σε δυο εκ διαμέτρου αντίθετες μεταξύ τους περιόδους. Από το 669 ως το 640 ο Ασσυρμπανιπάλ μάχεται ενάντια σε όλους τους εχθρούς του, μέχρις ότου εξαφανίσει κάθε αντίδραση και κάθε αμφισβήτηση. Μετά, τα τελευταία 14 χρόνια, χαρακτηρίζονται από την ύπαρξη λίγων κειμένων και δεν σημειώνεται κανένας πόλεμος. Κανένας απολύτως πόλεμος!

Οι ιδιαιτερότητες του Ασσυρμπανιπάλ

Μια άλλη ιδιαιτερότητα ενδεικτική του χαρακτήρα του Ασσυρμπανιπάλ, είναι ο διπλωματικός τρόπος με τον οποίο χειρίστηκε το αιγυπτιακό ζήτημα. Αφού κατέλαβε τις Θήβες, την κατεχόμενη πόλη της Αιγύπτου, διαίρεσε την Αίγυπτο σε επαρχίες. Όμως για να εξασφαλίσει την υποταγή και τον έλεγχο

Επάνω αριστερά: ανεικονική παράσταση του θεού Ασσούρ ως βετύλου (ιερού μονόλιθου). Αριστερά: αλλοιωμένη εντύπωση του Μόνου Δέντρου - του δέντρου της ζωής - που εικονίζεται εδώ με μια αντιλόπη. Ουρ 2600 π.χ. Επάνω: αναπαράσταση μιας πολυώροφης μεσοποταμιακής ζιγκουράτ.

της προσεταιρίστηκε Λίθους ηγεμόνες (Νεκώ και Ψαμμήτιχοι εναντίον του Φαραώ Ταχαρκά ο οποίος δεν ήταν Αιγύπτιος, αλλά Μεροϊτής (από το σημερινό Σουδάν). Πράγμα που δείχνει το πόσο είχε εξασθενήσει τότε η Αίγυπτος σαν δύναμη, αλλά και ότι διατηρώντας ακόμη κάποια εσωτερική δύναμη, δεν μπορούσε να κυβερνηθεί με το συνηθισμένο κατακτητικό τρόπο των Ασσυρίων.

Και ενώ άλλοι λαοί, όπως οι Πέρσες, δεν είχαν δυσκολευτεί σε άλλες εποχές να καταλάβουν την Τύρο, οι δυσκολίες για την κατάκτηση αυτού του διαχρονικού κέντρου των «εθνών» ενάντια στον «Εκλεκτό Λαό», επιφυλάσσουν στον Ασσυρμπανιπάλ μέσα στη Βίβλο τη μοναδική τιμητική αναφορά σαν «μέγα» και «τίμιο» βασιλιά, ακριβώς όπως για τον Αλέξανδρο, που επίσης σκόνταψε στην Τύρο, έχουμε ανάλογη μνεία στο Κοράνι.

Νοτιότερα, ο Μανασσής του Ιούδα, αν και είχε υιοθετήσει ασσυριακές λατρείες σαν ένδειξη υποτέλειας, σύντομα μεταφέρθηκε στην Ασσυρία «εν δεσμοίς», εφόσον δεν αντιπροσώπευε πια τίποτα. Επίσης, το πνεύμα της επιλογής των Ασσυρίων σαν τμήματος του Εκλεκτού Λαού, ήταν να ακολουθήσουν το δρόμο της ανεικονικής λατρείας. Αυτό ακριβώς επισημαίνεται με την αφηρημένοποίηση της παράστασης του θεού Ασσούρ σαν φτερωτού ήλιου.

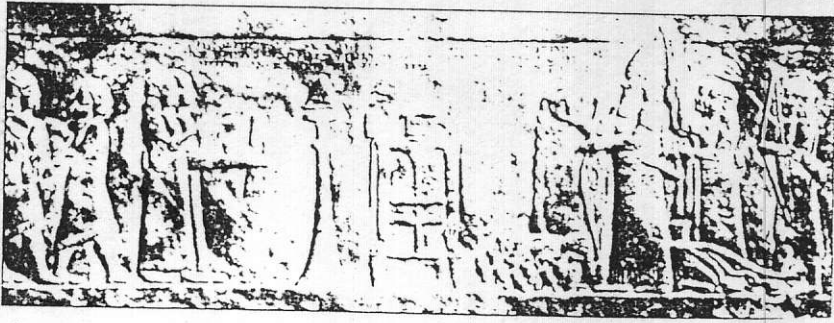
Οι επανειλημμένες εκστρατείες στις οροσειρές του Ταύρου, του Αντίταυρου και του Ζάγρου (στα σημερινά ανατολικά σύνορα Ιράκ-Περσίας) είχαν το νόημα της προετοιμασίας της φυγής των Ασσυρίων και των Δέκα Φυλών του Ισραήλ, έξω από τη Μέση Ανατολή. Ο

Γύγης της Λυδίας είχε δει σ' ένα ονειρό του τον θεό Ασσούρ να τον προτρέπει να δηλώσει υποταγή στον Ασσυρμπανιπάλ, πράγμα το οποίο και έκανε! Έτσι, με την κατάκτηση της Ανατολίας και του Ζάγρου, ο Ασσυρμπανιπάλ δημιουργεί μια από τις μεγαλύτερες αυτοκρατορίες όλων των εποχών.

Η τελευταία συνωμοσία

Όμως, στο εσωτερικό, δυο άλλα «εθνικά» κέντρα, η Βαβυλώνα και το Ελάμ, συνωμοτούσαν ενάντια στην αυξανόμενη δύναμη της Νινευή. Το ιερατείο της Βαβυλώνας παρέσυρε τον Σαμασσομουκίν, αδελφό του αυτοκράτορα και δήμαρχο της Βαβυλώνας, σε συνεργασία με τις «χώρες της θάλασσας» και το ανανεωμένο Ελάμ. Έτσι, ο Σαμασσομουκίν υπενθύμισε τα δικαιώματά του στον Ασσυρμπανιπάλ όπως παλιότερα το ιερατείο της Βαβυλώνας στον αυτοκράτορα Ασσαρχαδών με ένα γράμμα του: «... Λόγω του γεγονότος ότι η Βαβυλώνα είναι το κέντρο του κόσμου, ο οποιοσδήποτε εισέρχεται, εξασφαλίζει τον τίτλο του ελεύθερου πολίτη και ο γόνος κάθε βαβυλωνιακής οικογένειας, όποιος κι αν είναι, είναι ως εκ τούτου ελεύθερος πολίτης. Ακόμα και ένας σκύλος, όταν μπαίνει στην πόλη, δεν μπορεί να σκοτωθεί».

Η πρωτοφανής αυτή αντίδραση στρεφόταν ενάντια στην ηγεμονία της Νινευή «της μεγάλης πολιτείας του εκλεκτού λαού». Ένα γράμμα (R. Harper, ABL, No 1837) αποδειχίνει ότι η ισλαμική κίμπλα (στροφή προς τη Μέκκα) υπήρχε πολλούς αιώνες πιο πριν. Στην εποχή των Σαργωνιδών η ιερότητα έ-

Ασσυρμπανιπάλ και... Σαρδανάπαλος

• Η παραφθορά του ονόματος του ασσυριου αυτοκράτορα στα ελληνικά είναι ένα περίπλοκο φαινόμενο, διότι επέφερε και τη δημιουργία ενός άλλου, μυθικού όμως, προσώπου.

Σύμφωνα με όσα είχαν πει οι Αιγύπτιοι ιερείς στον Σόλωνα σχετικά με τους Έλληνες, ότι είναι «παιδιά» επειδή δεν έχουν «τη γνώση των παλαιών πραγμάτων», τα ιστορικά γεγονότα της βασιλείας Ασσυρμπανιπάλ μπερδεύτηκαν με άλλα ιστορικά γεγονότα σε τρόπο ώστε τα στοιχεία που αποτελούν το πρόσωπο του Σαρδανάπαλου να συνιστούν ένα ανύπαρκτο ιστορικό βασιλιά.

Πρώτα πρώτα ο Ασσυρμπανιπάλ δεν πέθανε μέσα στις φλόγες του παλατιού του, όπως λαθεμένα αποδίδεται στον Σαρδανάπαλο, καθώς αυτό το

γεγονός έχει μπερδευτεί με την πυρπόληση του Σαμασσομουκίν στη Βαβυλώνα το 648 π.Χ.

Ο Ασσυρμπανιπάλ, δεν υπήρξε το σεξουαλικά εκκεντρικό άτομο, χλιδής και ακολασίας, το οποίο αποδόθηκε λαθεμένα στον Σαρδανάπαλο. Προφανώς η φήμη αυτή απηχεί παραδόσεις περί Ναβουχοδονόσορα.

Όμως, σε ύστερες εποχές παρατηρούμε μια ιδιαίτερη εξέλιξη, μέσα στα πλαίσια της αρχαίας ελληνικής γραμματείας, και παραμέληση αυτών των επιπρόσθετων στοιχείων. Οι ηρωικές πράξεις και η ιδιαιτερότητα του ρόλου του καθιστούν τον Ασσυρμπανιπάλ – Σαρδανάπαλο σαν το τέλειο υπόδειγμα του κορυφαίου Έλληνα στρατηλάτη: του Μεγαλέξανδρου.

δρευε στην Ασσυρία του «εκλεκτού λαού». Η Βαβυλώνα δεν αντιπροσώπευε ό,τι παλιότερα. Καμιά πραγματική ιερότητα δε βρισκόταν εκεί. «Όπως και πιο πριν, γυρίζουμε το πρόσωπό μας προς τη γη της Ασσυρίας, κατά τις προσευχές μας στους θεούς του βασιλιά», έγραφε ένας πολίτης από την Ουρούκ στα τελευταία χρόνια του Ασσυρμπανιπάλ.

Γύρω στα 653, ο Τεμπ-Χουμπάν Ινσουσινάκ (Ασσ. Τεουμμάν), βασιλιάς του Ελάμ και ο Ναμπού Μπελσουμάτε, ηγεμόνας των «χωρών της θάλασσας» (η άλλη ονομασία των «εθνών») ενώθηκαν. Για μια στιγμή ο Ασσυρμπανιπάλ ανησύχησε (Κύλινδρος Β, στ' 46). Κατέφυγε στην Ιστάρ και άκουσε την προσταγή: «Να ταπαλλάξ (να μη φοβάσαι)». Σε ένα νυχτερινό όραμα, μέσα σε ένα περιβάλλον από φλόγες, εμφανίστηκε η Ιστάρ και του παρουσίασε την τελική νίκη του.

Ο Ασσυρμπανιπάλ αντέδρασε περύτεχνα: απέκλεισε ασφυκτικά τον αδελφό του μέσα στη Βαβυλώνα, έστειλε το στρατηγό Μπελ-Ιμπνί ενάντια στις «χώρες της θάλασσας», ενώ μια

μεγάλη στρατιωτική δύναμη επέβαλε έλεγχο πάνω στο Ελάμ. Εξίσου περύτεχνη υπήρξε η επέμβαση και εμπλοκή του Ασσυρμπανιπάλ στα εσωτερικά του Ελάμ. Σε σύντομο διάστημα δυο βασιλιάδες-πιόνια και ο στρατηγός Ινταμπιγκάκς εναλλάχτηκαν στο θρόνο του Ελάμ. Από ένα γράμμα του Ασσυρμπανιπάλ προς τον Ινταμπιγκάκς, τον οποίον είχε ο ίδιος τοποθετήσει στο θρόνο του Ελάμ, εξακριβώνουμε την προετοιμασία και την ημερομηνία της ισοπέδωσης της Βαβυλώνας: η πολιορκία συνεχιζόταν κατά το έτος του επώνυμου άρχοντα Αχιλάα (649). Όμως, η ευνοϊκή συγκυρία είχε δημιουργηθεί. Ο Ινταμπιγκάκς απαντούσε για να «ευχηθεί χαρά καρδιάς και υγεία και να πει την επιθυμία του να βρεθεί στο πλευρό του». Τον Ιούλιο του 648 πέφτει η Βαβυλώνα. Το ύψος της πόλης φτάνει σ' αυτό της γης και ο εχθρικός αδελφός (αχού νακρού) καίγεται μέσα στην πυρπόληση των ανακτόρων. Ο θάνατος του Σαμασσομουκίν και ο χαμός του μέσα στις φλόγες προκάλεσε ιδιαίτερη εντύπωση σε όλη την ύστερη αρχαιότητα. Τις ίδιες ώρες της καταστροφής της

Βαβυλώνας ξεπούσε η πιο έντονη αντίδραση κατά της ασσυριακής εμπλοκής στο Ελάμ. Μια εξέγερση φέρνει τον Χουμπάν Χαλντάς στον ελαμικό θρόνο. Πρόκειται για την ύστατη αντίδραση των «εθνών» ενάντια στους εκλεκτούς του Κυρίου. Αλλά το τέλος έρχεται γρήγορα. Η ισοπέδωση των Σούσων, πρωτεύουσας του Ελάμ, η υποταγή των χωρών της θάλασσας, η μεταφορά του αιχμάλωτου Χαλντάς στη Νινευή, χρονολογούνται το 640 π.Χ. Η έκταση της καταστροφής δίνεται από τον ίδιο τον Αυτοκράτορα του Σύμπαντος (ασσ. σαρκισσατί), όπως αποκαλείται πλέον ο Ασσυρμπανιπάλ, στα Χρονικά (Κύλινδρος Ράσσαμ Δ' 27-29):

Την Ζιγκουράτ (μεσοποταμιακή πυραμίδα πολλών ορόφων) των Σούσων, η οποία με επένδυση από λάπες λάζουλι είχε κατασκευασθεί, κατέστρεψα... Τον Σουσινάκ, θεό της μοιραίας τους απόφασης, ο οποίος κατοικεί στα σκοτάδια, του οποίου το «θεϊκό δραν» κανένας δεν έχει δει, τον Σουμαντού... (ακολουθεί κατάλογος 17 ελαμικών θεοτήτων, τους θεούς και τις θεές τους με τους θησαυρούς, τις έδρες, τα σκεύη τους, παράλληλα με τους ιερείς και τα μπουχλαλέ (είδη συμβόλων) τους, οδήγησα στην Ασσυρία σαν λάφυρα 32 αγάλματα βασιλιάδων, τα οποία από χρυσό, ασήμι, χαλκό και γρανίτη είχαν ετοιμασθεί... μετέφερα στην Ασσυρία. Μετέθεσα μακριά τους κολοσσιαίους ταύρους, όσους υπήρχαν φύλακες των ιερών. Έσυρα έξω τα τρομερά βόδια, συμπληρώματα της Πύλης. Τους ναούς του Ελάμ κατηύθυνα προς το έδαφος, ώστε να μην υπάρχουν πια. Τους θεούς και τις θεές τους παρέδωσα αναθεματισμένους στις θύελλες. Στα σκοτεινά λιβάδια τους, στα οποία κανένας ξένος δεν τριγυρνάει και στων οποίων τα σύνορα δεν βάζει το πόδι του, βυθίστηκαν βαθιά μέσα τα εξοντωτικά στρατεύματά μου. Είδαν το μυστήριό τους και το έκαψαν σε φωτιά. Τους τάφους των παλαιότερων και των πρόσφατων βασιλιάδων τους, τους οποίους ο Ασσούρ και η Ιστάρ, κύριοί μου, δεν είχαν φοθηθεί και τους οποίους οι βασιλιάδες γονείς μου σε ησυχία δεν είχαν αφήσει, κατέστρεψα, συνέθλιψα και το ύψος τους έφερα ίσο με αυτό της γης. Τα οστά τους έσυρα μακριά στην Ασσυρία. Τις ψυχές των νεκρών τους εγκατέστησα σε συνεχή ανησυχία... Ένα δρόμο (μήκους) ενός μήνα και είκοσι πέντε ημερών (πρόκειται προφανώς για σύνολο του οδικού δικτύου του Ελάμ) κατέστρεψα στην περιοχή του Ελάμ. Αλάτι και αγκάθια σιχλού ξάπλωσα πάνω σε όλη την επικράτεια...

Από τότε, Ελάμ δεν υπήρξε πια.

Στο επόμενο τεύχος: «Ο Ασσυρμπανιπάλ - Ερχομενος».